

МІЖНАРОДНЕ СПІВРОБІТНИЦТВО ЯК ШЛЯХ УДОСКОНАЛЕННЯ ВІТЧИЗНЯНОЇ ВИЩОЇ ПЕДАГОГІЧНОЇ ОСВІТИ

У статті розглянуто можливості використання британського досвіду для удосконалення змісту вітчизняної вищої педагогічної освіти та необхідність її модернізації. Основну увагу приділено аналізу ефективності міжнародної освітньої програми ТКТ.

Ключові слова: міжнародне співробітництво, міжнародні освітні програми, підготовка вчителів.

Інтеграція системи вищої освіти України в Європейський простір вищої освіти (далі – ЄПВО) сприятиме забезпеченню якості вищої освіти, визнанню періодів і термінів підготовки в ЄПВО та інших регіонах світу, мобільності студентів, викладачів, наукових працівників, забезпеченню справедливого доступу до вищої освіти, зміцненню позицій українських університетів на національному, європейському і світовому ринку праці та ринку освітніх послуг. Реформування системи освіти в умовах культурного й духовного відродження України потребує вдосконалення підготовки майбутніх фахівців у вищих педагогічних навчальних закладах [4]. Зважаючи на це, професійна діяльність учителя вимагає постійного розширення фахових і мовних знань.

Необхідність подальшого вивчення досвіду в галузі освіти й ознайомлення з освітніми програмами зарубіжних країн сьогодні стала актуальною у зв'язку з розширенням участі студентів нашої країни в міжнародних олімпіадах, збільшенням кількості школярів, студентів і вчителів, які виїжджають в інші країни за програмами обміну. В Україні почали виникати навчальні заклади, що реалізують міжнародні освітні програми при поглибленому вивченні іноземних мов, які при цьому вивчаються не тільки як засіб спілкування, а і як інструмент нагромадження й узагальнення соціального досвіду, залучення до загальнолюдських цінностей, професійного спілкування [5].

Загальні питання професійної підготовки майбутніх учителів на різних етапах розвитку освіти висвітлювали у своїх працях О.А. Абдулліна, А.М. Алексюк, Ю.К. Бабанський, В.М. Галузинський, М.Б. Євтух, І.А. Зязюн, В.Г. Кузь, І.П. Підласий, О.М. Пехота, С.О. Сисоєва, М.І. Шкіль, Г.І. Щукіна та ін. [1; 5]. Проблеми підвищення кваліфікації вчителів і способи її вдосконалення досліджували Я.В. Абселямова, В.Г. Воронцова, С.У. Гончаренко, А.І. Дьомін, В.П. Кравець, Н.Г. Ничкало, В.В. Олійник, Т.Ю. Подобєдова, А.А. Сбруєва, І.І. Сотніченко та ін. [3].

Дослідженню міжнародної співпраці в галузі освіти в аспекті інтернаціоналізації освітнього простору приділено значну увагу в працях В.П. Борисенкова, В.Г. Кінелева, Н.П. Кириллова, М.В. Кларіна, А.Д. Копитова, Е.М. Короткова, Е.Г. Леонтєвої, В.С. Ледньова, А.П. Ліферова, Е. Майєр, М.П. Пальянова, Г.І. Петрової, Н.С. Розова, Е.Е. Федотової, В.В. Шукшунова та ін. Крім того, починаючи із 70-х рр. ХХ ст., опубліковано значну кількість праць, пов'язаних з узагальненням зарубіжного досвіду викладання окремих предметів (В.П. Максаковський, В.Г. Разумовський та ін.) [1; 6; 7].

Питанням, пов'язаним із можливістю використання досягнень зарубіжного досвіду у вітчизняній освіті, присвячено праці В.Ф. Бондаренка, О.В. Вощевської, К.В. Корсака, Г.О. Козлакової, В.І. Лугового, І.В. Ляшенко, О.В. Овчарук, Л.П. Пу-

ховської, Ж.В. Таланової, О.О. Романовської, О.О. Романовського, Ю.Ю. Романовської [1; 7].

Метою статті є аналіз можливості впровадження британських освітніх програм з підготовки фахівців гуманітарного профілю у системі вищої педагогічної освіти в Україні.

На нашу думку, у сучасних умовах особливого значення набуває розвиток міжнародних зв'язків. Міжнародні зв'язки в галузі освіти передбачають включення студентів у діалог культур, з метою формування у них системи цінностей як усвідомлених сенсів життя. Залучення молодшої людини через реалізацію міжнародних освітніх програм до іншої культури дає їй змогу повніше усвідомити себе як особу, належність до певного мовного й культурного співтовариства, формує пошану й терпимість до іншого способу життя, досягнень культури інших народів.

У рамках навчання міжкультурної комунікації зміст культурного компонента набуває важливого значення. Концепція діалогу культур передбачає наявність як мінімум двох різних культур у процесі підготовки до реальної міжкультурної комунікації.

Удосконалення фахової майстерності педагогів було й залишається одним із найголовніших завдань системи освіти на всіх етапах її розвитку.

Безперервна освіта має забезпечити умови для інтелектуального всебічного розвитку особистості. Модернізація освітнього процесу, відповідно до Законів України “Про освіту” (1991), “Про загальну середню освіту” (1999), передбачає реалізацію принципів гуманізації освіти, її демократизації, методологічну переорієнтацію процесу навчання.

Програма підвищення кваліфікації вчителів іноземної мови складена відповідно до вищезазначених законів, Постанови МОН України та Президії АПН України “Про концепцію загальної середньої освіти” від 22.11.2001 р. № 12/5-2, Державної програми “Вчитель” від 28.03.2002 р. № 379 Державного стандарту загальної середньої освіти (2005), Програми для середньої загальноосвітньої школи (2006). Програма визначає пріоритетні напрями підготовки педагогічних кадрів, оновлення змісту й форм їх професійної діяльності, удосконалення післядипломної освіти.

Державна програма розвитку освіти на 2006–2010 рр. визначає як пріоритетний напрям інноваційний орієнтир, що буде результативним за умови впровадження ефективної системи безперервної освіти педагогічних працівників. Така система передбачає впровадження нових форм підвищення кваліфікації, які спонукатимуть кожного педагога до постійного вдосконалення професійної майстерності.

Триває активний пошук нових технологій навчання дорослих, які існують поряд із традиційними й доповнюють їх. Навчальний процес переорієнтовано на використання активних форм навчання, що сприяють розвиткові рефлексії та креативності вчителя, залученню педагогів галузі до самостійних наукових досліджень, розробки інноваційних проектів та їх реалізації.

Потреби нашої держави у висококваліфікованих спеціалістах, здатних до встановлення ділових контактів та ділового співробітництва з іноземними партнерами, спеціалістах, що володіють іноземною мовою на фаховому рівні, знаходять відображення у робочих навчальних програмах ВНЗ країни.

Іноземна мова сьогодні є не просто частиною культури певної нації, але це і запорука успіху, майбутньої вдалої кар'єри учнів та студентів. Досягнення високого рівня володіння іноземною мовою неможливе без фундаментальної мовної підготовки в середній та вищій школі.

Викладачеві важливо знати новітні методи викладання іноземної мови, спеціальні навчальні техніки та прийоми, щоб оптимально підібрати той чи ін-

ший метод викладання відповідно до рівня знань, потреб, інтересів учнів і студентів. Адже методи навчання не є простими “алгоритмізованими одиницями”, їх раціональне та вмотивоване використання на уроках іноземної мови вимагає креативного підходу з боку викладача.

На жаль, у викладацькій практиці викладачі іноземних мов часто застосовують перевірені часом стандартні навчальні методи. Іноді процес викладання мови, як це не прикро, продовжує залишатися “дещо осучасненим варіантом” граматики-перекладного методу. Вимоги ж до уроку іноземної мови із часом змінюються, розробляються новітні методи навчання.

На сучасному етапі розвитку науки в Україні можна напевно сказати, що часи, коли достатнім доказом опанування мови було вміння перекладати з іноземної мови та навпаки адаптованих, неаутентичних текстів, уже пройшли.

Сьогодні відбувається реформування навчального процесу в школах та вишах України відповідно до загальноєвропейських вимог якості освіти: інформатизація освітнього простору, інтеграційні процеси в сучасній вітчизняній освіті, налагодження українськими школами та ВНЗ співпраці з європейськими навчальними закладами у сфері навчальної та наукової діяльності, учнівські та студентські міжнародні обміни, можливість здобуття другої вищої освіти та навчання за магістерськими програмами за кордоном.

У цьому контексті серед численних проектів і програм міжнародної співпраці, які підтримують розвиток неперервної освіти та поширюються у ВНЗ України, варто назвати програми за професійною ознакою: програма “Песталоцці” – структурний підрозділ Директорату з питань освіти та мовної політики Ради Європи, яка організовує та проводить постійні семінари “Європейські модулі для навчання тренерів” з метою підготовки практиків-професіоналів (з 2007 р.); міжнародна програма вдосконалення вчителів – TIPD (Teachers International Professional Development) (з 2002 р.) [2].

В умовах реформування середньої та вищої школи мають змінюватися також і освітні технології викладання іноземних мов. Сама мовна освіта теж поступово модернізується через упровадження модульно-рейтингової системи навчання іноземних мов, міждисциплінарна інтеграція, демократизація та економізація освіти викликають до життя інноваційні складові викладання іноземних мов. Усе це висуває до викладання та викладача іноземної мови у вишах нові вимоги.

Програма підвищення кваліфікації вчителів англійської мови й підготовки до ТКТ (the Teaching Knowledge Test) націлена на систематизацію знань учителів англійської мови, приведення їх у відповідність з міжнародними стандартами, які є орієнтирами при створенні єдиного освітнього простору згідно з Болонською угодою [8].

Крім основних модулів ТКТ, існує три додаткових: CLIL, KAL і YL. CLIL перевіряє здатність викладання предметів за допомогою англійської; KAL оцінює лінгвістичні знання, а YL – здатність викладача працювати з молодшими школярами.

Іспит ТКТ був уведений Кембриджським екзаменаційним синдикатом у 2005 р. ТКТ перевіряє знання методики викладання англійської мови і є міжнародним стандартом теоретичних знань професійного викладача англійської мови, підтверджує здатність викладача не тільки грамотно володіти мовою, а й вміння правильно передавати свої знання.

Викладачі кафедри іноземної філології Севастопольського міського гуманітарного університету (СМГУ) беруть активну участь у діяльності міжнародних

організацій викладачів англійської мови як іноземної TESOL-Ukraine, IATEFL-Ukraine, IATEFL-International, співпрацюють з українським відділенням Британської ради, а також беруть участь у складанні іспитів ТКТ (Teaching Knowledge Test) Кембриджського університету, які показують рівень володіння методикою викладання англійської мови відповідно до європейських стандартів.

На базі Інституту післядипломної освіти (ІПО) Севастопольського міського гуманітарного університету склали іспит із трьох модулів та отримали сертифікати ТКТ Кембриджського університету 24 викладачів ВНЗ і шкіл м. Севастополь.

Модулі іспиту (система мови): основи теорії володіння мовою і теорії викладання мови; планування уроку й використання додаткових посібників, ресурсів і матеріалів; проведення й хід уроку.

За проходження кожного модуля видається міжнародний кембриджський сертифікат, який визнається практично в усьому світі та є вагомим доповненням до резюме викладача.

Навчальний курс з підготовки до ТКТ (the Teaching Knowledge Test) викладається для учителів англійської мови та студентів СМГУ й передбачає лекційні, практичні заняття, у процесі яких набуваються й закріплюються професійно-педагогічні знання, вміння і навички.

Мета курсу – вдосконалення педагогічної майстерності викладачів, пошук нових способів і прийомів викладання предмета; перевірка знання методики викладання англійської мови і підготовка до здачі іспиту ТКТ (the Teaching Knowledge Test), який є міжнародним стандартом теоретичних знань професійного викладача англійської мови.

Актуальність розробленого навчального курсу визначається нагальною потребою ознайомити слухачів з новітніми тенденціями британської школи, лінгвістики; структурувати знання учителів про системи мови; проводити порівняльний аналіз вітчизняної та британської лінгвістичних шкіл.

Основні завдання курсу:

- структурувати свої знання з методики;
- глибше зрозуміти систему навчання мови, працюючи за британським підручником;
- усвідомити, що стоїть за поняттям “комунікативний підхід”;
- відчувати основні тенденції в сучасній методиці й усвідомити ті чинники, які диктують ці зміни;
- провести порівняльний аналіз вітчизняної та зарубіжної методики викладання мови;
- заповнити можливі прогалини в попередній освіті, приділити увагу тим аспектам, які не входять у курс з методики у вітчизняних вишах або висвітлюються недостатньо глибоко.

Місце навчального курсу в навчальному плані ВНЗ та навчальних закладах післядипломної педагогічної освіти: курс пов’язаний з багатьма навчальними дисциплінами, включаючи такі предмети, як: “Методика вивчення іноземної мови”, “Педагогіка”, “Інформатика”, “Психологія”, “Культурологія” та ін.

До змісту навчального матеріалу дисциплін входять такі модулі.

Модуль № 1. Система мови й основи теорії опанування мови і викладання мови:

- знання лінгвістичної термінології опису граматичної, фонетичної та лексичної систем англійської мови, а також мовних функцій;
- знання навичок і вмінь чотирьох видів мовної діяльності (говоріння, письма, аудіювання та читання);

- знання теоретичних основ процесу оволодіння мовою й знання чинників, що впливають на процес оволодіння мовою, а саме: мотивація, обсяг і способи подання мовного матеріалу, пояснення граматики; індивідуальні особливості учня (індивідуальний навчальний стиль, обрані учнем навчальні стратегії, вік учня, наявність попереднього досвіду вивчення іноземної мови);
- уміння аналізувати помилки в мові учнів і ту інформацію, яку вони несуть;
- знання відмінностей процесу вивчення іноземної мови від процесу опанування рідної мови;
- уміння враховувати специфічні мовні потреби учня;
- знання теоретичних основ викладання мови й знання різних методів і прийомів навчання мові, а саме: способів подачі нового матеріалу, типів вправ і завдань на розвиток мовних навичок, видів контролю;
- знання відповідної методичної термінології для опису навчального процесу.

Модуль № 2. Планування уроку й використання додаткових ресурсів:

- уміння планувати урок і систему уроків, а саме: уміння визначити цілі уроку, обирати модель побудови уроку та провести його поетапне планування;
- знання структури уроку і його окремих етапів;
- уміння структурувати етапи уроку відповідно до поставлених цілей і потреб учнів;
- уміння вибрати найбільш вдалу форму поточного й підсумкового контролю відповідно до етапу та цілей навчання певної групи учнів;
- уміння підібрати додаткові посібники й матеріали.

Модуль № 3. Ведення і хід уроку:

- уміння вести урок мовою, адаптованою до рівня учнів, а саме: уміння правильно пояснити завдання, проводити опитування, допомогти учням правильно оформити своє висловлювання іноземною мовою, пояснити значення нового слова, уміння зрозуміти комунікативну інтенцію вислову учня;
- уміння визначити характер помилки учня;
- уміння виправляти помилки;
- знання способів організації навчальної діяльності на уроці з метою її активізації;
- знання функцій і ролі вчителя й учня на уроці;
- знання групових форм роботи на уроці й уміння їх використовувати;
- уміння здійснювати правильний оцінний коментар відповідей учнів.

Форми оцінювання: поточні – контрольні роботи, тестування, підсумкове – іспит (тест). Мова викладання: англійська.

Висновки. Такий курс можна розглядати як курс підвищення кваліфікації, який ознайомить слухачів з новітніми тенденціями британської школи лінгвістики, а також надасть можливість виробити стратегії найбільш успішного й швидкого виконання завдань під час іспиту.

Запропонована програма підвищення кваліфікації педагогів спрямована на реалізацію свободи вибору змісту, форм підвищення кваліфікації й спонукає до креативної діяльності, розвитку, самоактуалізації та самореалізації кожного вчителя. Ми вважаємо, що якість навчання майбутніх учителів в українських університетах значно покращиться, якщо використати британський досвід організації навчально-методичних матеріалів. Таке співробітництво дасть змогу створити спільну інтегровану наукову концепцію процесу професійної підготовки сучасного фахівця гуманітарного профілю.

Глобальні зміни на всіх рівнях суспільства вимагають нових підходів в освіті. Слід співпрацювати із зарубіжними країнами, міжнародними фондами, проводячи спільні наукові дослідження, міжнародні конференції, організовуючи освітні й наукові обміни, стажування та навчання за межею учнів шкіл, студентів, педагогічних і науково-педагогічних працівників. Аналізуючи, відбираючи отримані результати, поширювати таким чином кращі зразки зарубіжного досвіду у вітчизняну освіту. Цьому можуть бути присвячені подальші дослідження.

Список використаної літератури

1. Луговий В.І. Світовий досвід професіоналізації освіти: концептуальні засади і практична реалізація / В.І. Луговий // Педагогіка і психологія. – 2010. – № 2. – С. 5–22.
2. Міністерство науки і освіти України (Міжнародні програми) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.mon.gov.ua/international/programs/rozd_3.doc.
3. Пуховська Л.П. Професійна підготовка вчителів у Західній Європі: спільність і розбіжності : монографія / Л.П. Пуховська. – К. : Вища школа, 1997. – 180 с.
4. Самойленко Н.Б. Международное сотрудничество в области образования / Н. Б. Самойленко // Горизонты образования. – 2011. – № 1. – С. 124–128.
5. Самойленко Н.Б. Професійна міжкультурна підготовка фахівців в процесі інтеграції вітчизняної освіти в світову освітню систему / Н.Б. Самойленко // Тенденції розвитку вищої освіти в Україні: європейський вектор : матеріали міжнар. наук.-практ. конф. 15–16 березня 2012 р.– Ялта : РВНЗ КГУ, 2012. – С. 145–153.
6. Соловова Е.Н. Методическая подготовка и переподготовка учителя иностранного языка: интегративно-рефлексивный подход : монография / Е.Н. Соловова. – М. : АСТ : Астрель, 2004. – 336 с.
7. Таланова, Ж. Болонська інтеграція докторської підготовки: редукція чи розвиток для України? / Ж. Таланова // Вища школа. – 2010. – № 7/8. – С. 96–106.
8. Cambridge English [Електронний ресурс]. – 2011. – Режим доступу: www.cambridgeesol.org/tkt.

Стаття надійшла до редакції 15.11.2012.

Самойленко Н.Б. Международное сотрудничество как путь усовершенствования отечественного высшего педагогического образования

В статье рассматривается возможность использования британского опыта для усовершенствования содержания отечественного высшего педагогического образования и необходимость его модернизации. Основное внимание уделяется анализу эффективности международной образовательной программы ТКТ.

Ключевые слова: *международное сотрудничество, международные образовательные программы, подготовка учителей.*

Samoylenko N. International cooperation as the way of improvement of higher pedagogical education in Ukraine

The article deals with the matters of implementation of the British experience for improvement of higher pedagogical education in Ukraine and necessity of its modernization. The main point of the article is to analyse the efficiency of the international educational program TKT.

Key words: *international cooperation, international educational programs, teachers' training.*